

Rukoväť tlmočníkov posunkovej reči 1

Mgr. Jiří Langer

Katedra speciálnej pedagogiky PdF UP v Olomouci

TARCSIOVÁ, D., KOŠÚTOVÁ, M., KOŠÚT, J. *Rukoväť tlmočníkov posunkovej reči 1*. Nitra : EFFETA, 2001, s. 125. ISBN 80-968584-3-2.

Predkládaná publikace, jak již název napovídá, má sloužit jako informační příručka tlumočnickům znakového jazyka (ve slovenské terminologii posunkovej reči). V úvodu uvádějí autoři důvod jejího vzniku, kterým je především nedostatek základních, ucelených a aktuálních informací potřebných pro činnost tlumočnicka. Publikace je shrnutím přednášek a informací ze soustředění, které pořádala Asociácia tlmočníkov posunkovej reči nepočujúcich Slovenska (ATLPRENES) v listopadu 2001. Samotná publikace je rozdělena do třech částí.

Obecná teoretická část (***Základné poznatky z problematiky sluchového postihnutia a pedagogiky sluchovo postihnutých***), zpracovaná vedoucí Katedry pedagogiky sluchovo postihnutých Pedagogické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě PaedDr. Darinou Tarcsiovou, Ph.D., obsahuje ve svém úvodu základní informace o anatomii sluchového analyzátoru, jeho fyziologii a principu činnosti. V dalších kapitolách vysvětluje pojem postižení sluchu, rozdíly mezi pre- a postlingválním sluchovým postižením, objasňuje termín audiometrie a stručně charakterizuje jednotlivé druhy audiometrického vyšetření. Dále popisuje a rozděluje příčiny postižení sluchu, jeho typy, druhy a klasifikaci (dle WHO). Opomenuty nejsou ani technické pomůcky, speciálně sluchadla.

V následujících kapitolách se autorka věnuje komunikaci sluchově postižených, specifikům řečového projevu, odezírání, prstové abecedě a podrobněji se zabývá znakovým (posunkovým) jazykem neslyšících. Jak je již z názvu publikace a např. i jména asociace tlumočnicků (ATLPRENES) zřejmé, na Slovensku se při označování vizuálně-motorického komunikačního systému neslyšících objevují obdobné terminologické potíže jako u nás (užívání pojmu posunková řeč, dvojí význam termínu posunek atd.).¹ V rámci podkapitol o posunkovém jazyce uvádí autorka stručně obecné lingvistické vlastnosti posunkového jazyka, jeho druhy a jednotlivé cherémy (tvar ruky, umístění znaku v prostoru a pohyb). Pokud má být ovšem publikace komplexním zdrojem informací pro potřeby tlumočnicků znakového jazyka a pokud předpokládáme, že tlumočníci by měli teorii

¹ MACUROVÁ, A. (rec.). Nad slovenským sborníkem „Štylistika neverbálnej komunikácie“. *Speciální pedagogika*, 1998, roč. 8, č. 4, s. 56-59. ISSN 1211-2720.

znakového jazyka ovládat, mělo by být znakovému jazyku, jeho gramatice a lingvistickým vlastnostem věnováno mnohem více prostoru, než aktuálně je.

Závěr obecné části je věnován konkrétním vzdělávacím a komunikačním systémům sluchově postižených, systému vzdělávací péče sluchově postižených na Slovensku, kulturně-sociálním specifikům komunity neslyšících, typům tlumočení a tlumočnickům (požadavky na dovednosti a znalosti atd.). Podobně jako znakový jazyk, i problematika tlumočení by si zasloužila v publikaci větší prostor.

V úvodu druhé části (*Súčasná právna úprava problematiky dorozumievania sa nepočujúcich osôb v spoločnosti*) autoři JUDr. Jaroslav Košút a Mgr. Mária Košútová zmiňují oporu práva neslyšících na vlastní znakový jazyk a jeho používání v Ústavě Slovenské republiky a několika dalších zákonech. Kriticky se ovšem pozastavují nad častým nerespektováním těchto zákonů ze strany úřadů a dokonce i některých soudů nižší instance (zvláště okresní soudy). Analýza aktuálního právního prostředí k problematice dorozumívání se neslyšících ve společnosti je doplněna kazuistikami skutečných případů, které napomáhají k pochopení konkrétních právních předpisů a jejich uplatňování v praxi. Právně znalý a informovaný tlumočnick může v řadě případů zabránit mnoha komplikacím, nejasnostem a někdy dokonce i protiprávnímu jednání a měl by se proto v souvisejících zákonech alespoň elementárně orientovat. Autoři se věnují postupně různým oblastem práva, ve kterých dochází k interakci s komunikačními specifiky sluchově postižených (pracovní, rodinné, trestní). S lítostí poukazují na časté nedodržování právních předpisů rodinného práva řešících přibrání tlumočnicka, zejména při církevních obřadech (sňatcích) a opět uvádí několik kazuistik, které dokládají pochybení soudů v oblasti trestního práva.

Pozornost je věnována i problematice zaměstnávání sluchově postižených osob, obsažené v zákoníku práce, který přímo neukládá povinnost zajistit tlumočnicka, ale jako způsob prevence předcházení eventuelnímu oboustrannému nepochopení a následným právními problémům se jeho přítomnost doporučuje. Autoři uvádí i příklady nejčastějších problémů v pracovněprávních vztazích (např. záměrné uvedení sluchově postiženého zaměstnance v omyl při ukončování pracovního poměru). Závěr kapitoly obsahuje deset praktických doporučení začínajícím, případně málo zkušeným tlumočnickům z oblasti práva a právních úkonů.

Třetí část (*Aplikácia niektorých ustanovení zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov v rámci pomoci nepočujúcim*), zpracovaná Mgr. Máriou Košútovou, se věnuje třem částem zmíněného zákona, které se týkají sluchově postižených. V úvodu kapitoly vymezuje použitou

terminologii, vysvětluje smysl zákona a zabývá se jednotlivými formami sociální pomoci od sociálního poradenství, přes sociální služby až po finanční příspěvky a pravidla jejich přidělování. Konkrétní ustanovení jsou vždy vysvětlena i na modelovém příkladu. Značná část kapitoly je zaměřena na oblast osobní asistence, kam spadá mj. tlumočení. V rámci příloh autorka představuje ukázkou smlouvy o výkonu osobní asistence, formuláře a výkazy související s činnostmi asistenta (tlumočnicka).

V závěru publikace jsou obsaženy aktuální informace o novelizacích zákonů, týkajících se sociálních služeb a poradenství (možnosti snížení základu daně, slevy cestovného, právní poradenství, zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností atd.).

Rukovět tlumočnickov posunkovej reči 1 je pro tlumočnickou praxi jistě velkým přínosem a hodnotným zdrojem informací. Tlumočnický znakového jazyka (posunkovej reči) v ní najde aktuální i obecné informace o problematice neslyšících a získá přehled o platných právních předpisech, které ke své práci potřebuje. Některá nevyčerpaná témata (kapitola o znakovém jazyce, tlumočení, chybějící kodex tlumočnicka) se snad dočkají odpovídajícího rozpracování v dalším díle, protože číslo 1 v názvu publikace napovídá, že autoři pravděpodobně plánují její další pokračování, případně aktualizaci. Rukovět by se měla bezesporu stát inspirací pro vytvoření obdobné publikace v našich právních podmínkách, aby měli stávající tlumočníci možnost orientovat se v aktuálním právním prostředí a budoucí tlumočníci by konečně měli k dispozici soubor komplexních informací potřebných k nabytí informací, které jsou nutné ke splnění tlumočnických zkoušek.